

**BATILILIŞMA FİKRİ İLE KENTLİLİK ÖZDEŞLEŞMESİNDE ÖRNEK
ESER: AHMET MİTHAT EFENDİ’NİN “FELATUN BEY VE RAKİM
EFENDİ” ADLI ESERİNİN TRANSAKSİYONEL ANALİZ AÇIDAN
İNCELENMESİ**

**IDENTIFICATON OF THE IDEA OF WESTERNIZATION AND
URBANIZATION: TRANSACCIONAL ANALYSIS OF “FELATUN BEY
AND RAKİM EFENDİ” WRITTEN BY AHMET MITHAD EFENDİ**

Battal ODABAŞI*

Özet

Bu makale, transaksiyonel analiz üzerine yapılmıştır. Araştırmada birçok kaynak kullanılmıştır ve nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Eğitimde transaksiyonel analiz örneklem olarak alınmıştır. Ahmet Mithat Efendi’nin yazdığı “Felatun Bey ile Rakım Efendi” adlı eseri, kişiler arası çatışmaları açısından incelenmiştir. Uygulanan metot, psikoloji biliminin kullandığı ‘Transaksiyonel Analiz’ metoduyla gerçekleştirilmiştir. Roman ve hikâyelerde yer alan kahramanlar ‘üç benlik durumu’ olan ‘ana-baba, yetişkin ve çocuk benlik’ durumlarına göre ele alınmıştır. Hangi ortamda nasıl davrandıkları ve kahramanların ne durumda nasıl tepkiler verdikleri, bu üç benlik durumu ile incelenmiştir. Yaptığımız incelemeler sonucunda kişilerin buldukları ortama ve durumlara göre çeşitli benlik durumlarını sergiledikleri görülmüştür.

Anahtar Sözlük: Ahmet Mithat Efendi, Felatun Bey ile Rakım Efendi, iletişim Çatışması, Transaksiyonel Analiz.

* Yrd. Doç. Dr., İstanbul Aydın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, battalodabasi@aydin.edu.tr

Abstract

This article conducted on transaksyonel anaysis. Many researches are used and qualitative research method is used. Transaksyonel analysis in education is used as sample. The book “ Falatun Bey ile Rakım Efendi” written by Ahmet Mithad efendi is examined in terms of conflict between people. Heros in thenovel and legend are evaluated according to circumstanes “ position of three conceit” “mother- father, adult and childconceit”. How behave in society and how heros response in different circumstanes are examined with position of these three conceits. The result of this research shows that People show different cence its according to their position and surroundings.

Keywords: Ahmet Mithad Efendi, Falatun Bey with Rakım Efendi, communicationconfict, transacsionalanalysis.

Giriş

Binlerce yılda oluşturulan anonim eserler, transaksiyonel anlamda zengin bir veri kaynağı sayılabilir. Bu kaynakların ve üretimşlerin değeriendirilip yorumlanması, sistematik derinliğe tabi tutulması elbetteki önemlidir. Tiyatrolarda, masallarda ve benzeri eserlerde sergilenen kişilerarası iletişimler, psikoloji ve pedagojideki mevcut veri toplama teknikleri ile elde edebileğimiz verilerin ötesinde birtakım verilerle tanışmamıza fırsat sağlayabilir. “Bu veriler, insanı anlama çabalarımıza katkıda bulunacaktır. Tiyatroları ve masalları iletişim çatışmaları ve empati açısından incelemenin diğeri bir nedeni ise, sanat eserlerini, psikolojinin imkanlarından yararlanarak yeni bir bakış açısıyla ele alma isteğidir. Çeşitli sanat eserleri, edebiyatçılar, sanat tarihçileri, sosyologlar ve antropologlar tarafından, bu alanlara özgü incelenmektedir; bunların yanı sıra sanat eserleri, psikoloji kapsamında daha çok Freud’un ve Jung’un kuramları açısından incelenmiştir.” (Üstün Dökmen, iletişim çatışmaları ve empati 46.Basım)

1. Transaksiyonel Analiz Nedir?

Transaksiyonel Analiz (TA), *Eric Berne* tarafından geliştirilmiştir. 1941'de Freud'un çalışma arkadaşlarından Federn'in öğrencisi olarak psikanaliz eğitimine başlamıştır. Sezgi konusu zamanla Berne'nin ilgisi çekmekle birlikte yeni bir kuramın ortaya çıkacağına habercisiydi. Ego durumlarında yola çıkarak insanlar arasındaki iletişimi sağlanmasında büyük bir rol üstlenmiştir. Transaksiyonel analiz yoluyla bireysel ve toplumsal iletişim becerisi ortaya çıkmaktadır.

Kişilerarası iletişim sağlanırken bireyler de doğuştan var olan benlik durumlarını kullanırlar. Üç benlik durumu vardır. Bunlar; ana-baba benlik durumu, yetişkin benlik durumu ve çocuk benlik durumudur (Sevim, 1996:31). Günlük yaşamda çok fazla bu benlik durumlarını kullanmaktayız. Bu benlik durumlarıyla iletişim sağlanırken ben dili ve sen dili ile iletişim sağlanmaktadır.

Transaksiyonel Analiz (TA), bir *kişilik kuramı* olduğu kadar, bir *iletişim kuramı* ve bir *psikoterapi kuramı*dır da. Bu açıdan aslında kişilik oluşumunun ironik bir ifadesi olduğu kadar, çevremizle nasıl iletişim kurduğumuzun ve kişilik ile iletişim sürecinin arızalarını gidermenin yollarını da kendi içinde barındırmaktadır. TA, Ego durumlarından hangisinin olası tepkilerinin uygun olduğunu saptama görevini yüklenir. Bunu yaparken de ebeveyn ve çocuk durumlarından yararlanır (Akkoyunlu, Sevim,1996:32, **Jongavard,1993:325**)

Ana-baba benlik durumu; kişiliğimizi karşıdaki bireyin insanlara nasıl davranması gerektiğini konusunda uyarmak, öğütler vermek, emirler veren kısmıdır. Ana-baba benlik durumu kendi içinde ikiye ayrılır. Bir eleştirici ana-baba benlik, ikincisi ise koruyucu ana-baba benlik durumudur. Eleştirici ana-baba benlik durumu, sürekli bir eleştiri söz konusudur (Dökmen,2011).

Daha çok toplumsal bir ögesi vardır. Toplumsal normları, toplumsal değerleri korumaya amaçlayan ve bu kurallara uymayan bireyleri eleştirme yoluna gider. "anneye karşı gelmek ayıp", "bana bir daha bağırırsan fena yaparım" gibi cümlelerde bulunan mesajlar eleştiri ana-baba benlik türüdür. Koruyucu ana-baba benlik durumu,

karşımızdaki birey kaç yaşında olursa olsun onu korumaya ve sürekli o kişinin sağlığını düşünürüz. “ödevini yap”, “çok koşma terlersin”, “pasta yeme hastalanırsın” gibi cümlelerde bulunana mesaj ise koruyucu ana-baba benlik durumudur.

Çocuk benlik durumu; Kişiliğimizin az geliştiği çocuk kaldığı yanıdır. Eğitim düzeyi yaşı ne olursa olsun her bireyde çocuk benlik durumu bulunmakatdır. Her insanın içinde kalmış bir çocuk vardır. Çocuk benlik durumu ‘Doğal çocuk ve Uyarlanmış çocuk’ olmak üzere iki ana bölüme ayrılır. Doğal çocuk, içinden geldiği gibi davranmak. Aklına ilk gelen cümleyi ya da ilk davranışı sergilemesidir. Daha çok kişinin eğitilmemiş kısmıdır. “Niye bu saatte misefirler geliyor ki ben uyucam” demesi doğal çocuktur. Uyarlanmış Çocuk benlik durumunda kendi arasında Uslu çocuk ve Asi çocuk olmak üzere ikiye ayrılır. Uslu çocuk, çevrenin istediği gibi davranan ve boyun eğen kişidir. Kendisini eğiten otoritenin istediği şekilde davranır ve kurallara uyan bireydir. Asi çocuk benlik ise, uslu çocuk benlik durumunun tersi olarak kabul edebilir. Herşeye uymaz. Otoriteye karşı gelen bireydir. Asi çocuk benlik karlı bir günde “botunu giy!” dediğinde botunu giymeden dışarı çıkıyorsa asi çocuk benlik durumudur. Eğer “botunu giy” dendiğinde botunu giyiyorsa uslu çocuk benliktir buda.

Yetişkin benlik durumu; kişinin akılcı olduğu kısmıdır. Mantıklı davranışlar ve cümleler kullandığı kısmıdır. Bu yüzden ana-baba ile çocuk benlik durumun arasındaki uzlaştırma görevi alır. Algılayıcı ya da duygusal yanımız olmadan, aklımızın gerekli gördüğü davranışları sergileyebilir. Yetişkin yanımız ‘doğru’ ya da ‘sempatik’ olmak yerine, gerçekçi olmaya çabalar. Bir tür iletişimde olgunluğu içerir. Uzlaşma yapısı, duygu ve düşünceleri anlamada realist olmayı gerektirir (Dökmen,2011, Woollams,S.,J. Ve Brown, M.,1979).

Transaksiyonel Analiz kuramı, temel kavramları arasında “hayat pozisyonunu” kendimize, başkalarına ve yaşama karşı aldığımız tavır olarak belirler. Eğer bu pozisyon kendimize ve dünyaya olumlu bakışı içerirse, bir başka deyişle: “Ben de iyiyim, yapabilirim, başarabilirim, diğerleri de, genel anlamda, iyidir, yapabilir ve

başarabilirler” pozisyonu, hem kendimizle barışık olur hem de başkaları ile işbirliğine girebiliriz.

Benlik Durumları Arasındaki Etkileşim; Ruhsal anlamda sağlıklı olan bireyler, her üç benliği duruma göre kullanırlar. Kimi yerde çocuk benlik durumunu kullanırken, kimi durumda ise yetişkin benlik durumunu kullanabilir. Özellikle yetişkin benlik durumu, çocuk ve ana-baba benlik durumları arasında arabulucu görevindedir. Örneğin, muhtaç birini gördüğümüzde, çocuk yanımız boş ver, bu para ancak sana yeter, diye bizi yarım etmekten alıkoymaya çalışır; ana-baba yanımız ise, bütün parayı ona ver diyerek bizi parasız bırakmaya yönlendirir. Yetişkin yanımız devreye girerek, "paranın bir kısmını kendine sakla, bir kısmını da ona ver" diye orta yolu bulmamıza yardım eder

1.1. Eğitim

Transaksiyonel Analiz, eğitim felsefesini ve ilkelerini gündelik pratiğe dönüştürme alanında kolaylık sağlayan bir pedagoji yöntemi olarak kullanılabilir. TA kavramları, insanların nasıl hareket ettikleri ile insan davranışları, öğrenme ve eğitim arasındaki bağlantıların anlaşılmasına olanak sağlayan, esnek ve yaratıcı bir yaklaşım sunar. Hem öğretmen hem de öğrencilere söz konusu bu kavramların öğretilmesi, geçerli etkileşim yöntemlerinin ve karşılıklı tanınmanın geliştirilmesi bağlamında bir yetkilendirme süreci olarak görülebilir.

Eğitim alanında Transaksiyonel Analizin hem koruyucu hem de sağlıklı ilişkileri geri kazandırıcı özelliği bulunmaktadır. TA kavramları, farklı yaş gruplarında, sosyal çevrelerde ve gelişim aşamalarında bulunan insanlar aracılığı ile geliştirilmiş ve kullanılmıştır. Bu temelde hedeflenen, kişisel özerkliğin arttırılması, iş ve özel yaşamlarına ait hayat felsefelerini oluşturmaya çalışan insanlara destek verilmesi ve optimum düzeyde bir psikolojik gelişimin / sağlığın oluşmasına olanak sağlanmasıdır. Eğitim alanında TA yönteminin temelini oluşturan anahtar kavramlar aşağıdaki gibi sıralanabilir.

-Etkili eğitimciler, tüm insanları empati düzeyinde kabullenerek, her koşulda karşısındakinin şeref ve haysiyetine saygı duyarlar. Bu özellikler başarılı bir eğitim ilişkisi oluşturabilmenin merkezinde yer almaktadır.

-Her yaştaki ve aşamadaki insanlar, hareket ve davranışlarının sorumluluğunu almayı öğrenebilirler.

-Eğitimle ilgili zorlukları etkili bir biçimde ele alabilmek ancak, sorunun içerisindeki insan dinamiklerini anlamlandırabilecek tutarlı bir teorik çerçeve ve işbirliği yönünde gösterilecek iyi niyetle mümkün olabilir.

-Eğitim alanındaki TA sürecinin sözleşme temelli olması sayesinde, söz konusu bu sürecin içinde yer alan tüm taraflar hem o an hangi noktada durduklarını hem de o ana kadar hangi amaçlar doğrultusunda ne tür mutabakatlara varıldığını bilirler. Tüm bu süreç boyunca da TA kavramları ve yöntemleri, taraflar arası işbirliği ile güç paylaşımını geliştirmek amacıyla açık bir şekilde kullanılır.

2. Araştırma Yöntemi

Bu çalışma nitel araştırma yöntemiyle yürütülmüştür. Nitel araştırmanın herkes tarafından kabul edilen basit temelli bir tanımı bulunmamaktadır. Bunun esas nedeni de nitel araştırma kavramının şemsiye örneğine benzer şekilde birçok kavramı içerisinde barındırmasıdır (Yıldırım ve Şimşek 2006).Biyografi araştırmaları, fenomenoloji araştırmaları, etnografya araştırmaları, mülakat (bireysel görüşme) araştırmaları, içerik analizi araştırmaları... vb. bu "şemsiye" kavram içinde bulunanlardan birkaç tanesini temsil etmektedir. Tüm bu kavramlar hem araştırma deseni bakımından hem de analiz teknikleri bakımından benzer özelliklere sahip oldukları için nitel araştırma bu kavramları kapsayan genel bir yapı/kavram olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte Yıldırım ve Şimşek (2006) nitel araştırmayı; "gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik

nitel sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlamaktadırlar. Lincoln ve Denzin’e(akt. Işıkoğlu 2005) göre ise nitel araştırma, araştırdığı konuya yorumlayıcı ve doğal olarak yaklaşan ve birden fazla metotta odaklanan araştırmadır.

Bu araştırmamda genelde psikoloji bilim dalının kullandığı transaksiyonel analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırmama konu olan Felatun Bey ile Rakım Efendi üç benlik durumuyla incelenmesi sonucun da elde edilen bulguların, davranış ve çatışmaların ortaya çıkmasında yardımcı olmuştur.

3. Araştırma Sınırlıkları

Yapılan araştırma süre zarfında; incelemeler, okunan kitaplar, yazarların hayatları ve kısaca yaşadıkları dönem ile ilgili bilgi bulunmaktadır. Sadece verilen Ahmet Mithat Efendi’ye ait olan “Felatun Bey ile Rakım Efendi”, kitabı incelenmiştir. Hikayenin hangi benlik durumları ile yazdıkları incelemeler sonucunda yazılmıştır.

4. Bulgular

Yaptığımız incelemeler sonucunda elde ettiğimiz veriler transaksiyonel analiz açısından değerlendirilmiştir. “Felatun Bey ile Rakım Efendi” adlı kitabı üç benlik durumu ile birlikte ele alınmıştır.

5. Transaksiyonel Analiz Açısından İncelenmesi

Mihriban Hanım görücülere oğullarının ne işle uğraştıklarını sorar, “katip” cevabını alınca “Oh! Cebi delik!” der, “asker” cevabını alınca “yarım kunduralı”, “hoca” cevabını alınca da “sarımsak başlı” diyerek hepsine bir kulp uydururdu. Görücüler, “A hanım kızım niçin böyle söylüyorsunuz? Oğlumuz şöyledir böyledir.” diyecek olsalar bir püsküllü kahkaha koyuverip “Oh, kalmışım kalmışım da, sizin oğlunuza mı kalmışım. Hanım oğlunuza başka bir yerden kız arayınız.” Diye kalkarak yürüyüverirdi. s. 14

*Burada çocuk benlik durumu görülmekte özellikle asi çocuk görülmekte görücülerin verdiği cevaplar ise uslu çocuk benlik durumundadır.

Eğer Felatun Bey, Mustafa Meraki Efendi ve Mihriban Hanım tasvirlerinden size usanç geldiyse, affınıza sığınmakla beraber, son olarak şunları bildirmeden geçmemek için müsaadenizi rica ederim. s. 14

*Burada yazar Ahmet Mithan Efendi yetişkin benlik durumu kullanıp okuyucudan diğerleri adına özür dilemektedir.

Mustafa Mustafa Efendi, bu konuda kendi fikrini söylemekten çekindiği için oğlunun görüşün bekledi. Çocuk "Kış mevsiminde havalar bulutlu olduğu için, bulutlar güneş ışınlarının bize ulaşmasını engeller." dediği zaman pederi "Maşallah, maşallah, gerçekten Eflatunlar aciz kalacak. Vallahi ben de öyle olduğumu düşünüyordum ama bir kere de sizin fikrinizi almak istedim." demiştir. s. 14

*Burada Mustafa Merka-i Efendi uslu çocuk rolüne bürünmüştür. Çünkü oğlu cevap vermeden oğlunun verdiği cevabı onaylamıştır yanlış bile olsa. Burada Felatun Bey ise yetişkin benlik durumundadır. Açıklama yapmaktadır.

Kocasının ölünden sonra çektiği acıların ardından aklını başına toplayan anne, "Fedayi, artık aramızda hanımlık, hizmetçilik kalmadı. İkimizin de çalışıp kendimizi ve şu yavrucuğu beslemekten başka çaresi yoktur." dediğinde sadık Arap "Ah hanımcığım! Sen neye çalışacaksın? Ben çalışırım, hem seni hemde küçük beyimi, evladımı beslerim." diyerek bütün idareyi kendi üzerine almayı göze almıştır. Bununla beraber anne, bu yükü Fedayi'nin üzerine bırakmadı. s.15

*Burada her ikisinde ilk başta koruyucu ana-baba benlik durumu kullandıklarını fakat daha sonra yetişkin benlik durumu ilerledikleri görülmektedir.

Ama bu bile onun için bir nimetti. "Ah Rakımcığımın bir kere insan içine karıştığını görsem hiç gözüm arkada kalmazdı."derdi. işte arzu ettiği nimete kavuştu. s.16

*Ana –baba benlik durumu vardır.

Dadı “Ah validen sağ olsaydı da senin böyle dört kese ahçıyı birden kazandığını görseydi! Allah rahmet eylesin.” Dediği zaman kendini tutamayıp ağlamaya başlamış, Rakım Efendi de ağlamışır. s. 18

*Dadığın söyledikleri ana-baba benlik durumuna girmektedir, burada yakınma vardır. Birlikte ağlaşmaları kısmında ise her ikisinde çocuk benlik durumuna girdikleri gözlenmektedir.

Rakım: “Hayrı dadığım! Benim üstüm başım bana yeter, ilk işimiz artık senin çalışmaktan kurtarmaktır. Çünkü sen yaşlandın.” Diyerek paranın yarsını, ona ayırdı. s.18

*Burada Rakım Efendi yetişkin benlik durumu ile sözüne başlamıştır. Daha sonra aklına ilk gelen nedenle cevap verdiğinden dolayı daha sonra çocuk benlik durumuna bürünerek devam etmiştir.

Baktığı anda yüreği aktıysa da “Adam nema lazım? Daim beyaz istemiyor, Arap istiyor. Bu bizim işimize gelmez.” diye düşünüp yoluna devam etti. s.20

*Burada da görülmekye olan benlik durumu çocuk benlik durumudur. Çünkü Rakım Efendi beyaz köleyi aldığında dadısının kızacağını düşünür ve bu yüzden vazgeçer almaktan.

Rakım alıp yürüverdi ama bir türlü ayakları ileri gitmez ki! Ne için olduğunu kendisi de bilemez. “Canım bir kere görür sorarsam almaya mecbur olacak değilim ya!” deyip geriye döndüğünde ihtiyar ve genç kız çotkan içeriye girip kapıyı kapatmışlardı. s.20

*Rakım Efendi burada merakına yenik düşerek kızı bakmaya gitmiştir. Buradan analaşılyorki Rakım Efendi çocuk benlik durumuyla davranmaktadır.

Adam kızın değerinden bahseder. Ya Rakım ne yapar? Rakım çocuk gibi ağlar! Ay kıza ne oldu? O da Rakım’a karşı ağlamaya başladı. s.20

*Yazar kendini anlatırken ilk olarak yetişkin benlik durumuyla konuyu ele alır fakat daha sonra alaycı bir tavir takınır ve çocuk benlik durumuyla devam eder. Rakım ile kölenin ağlaşmasını yazar çocukca bulur.

İhtiyara, “Bu kızın değeri var mı yok mu” diye soruyorum. Satılan şey bunu özgürlüğüdür. Özgürlüğün dünyalara degeceğini biliyorum fakat benim seksen altından başka param yok. Bu paraya karşılık kızı verirsen alayım.” Dedi. s.21

*Yetişkin benlik durumu vardır.

Rakım: Dadı, ben her akşam eve gelince senin yüzünü görmeye alışmıştım. Bu akşam bu adeti değiştirmiş gördüm. s.26

*Hem çocuk hemde yetişkin benlik durumuyla konuşmuştur.

Fedayi: Evladım, beyim! Allah bize bir güzel beyaz cariye vermişken artık her akşam gelir gelmez benim siyah yüzümü görmenin ne anlamı var? Ben tembih ettim. s.26

*Fedayi'nin burada kullanmış olduğu benlik durumu koruyucu ana-baba benlik durumudur.

Rakım: (Koşup dadısının kucağına atılarak ve boynuna sarılıp şapur şapur öperel) Yok dadıcığım yok. Senin yüzün bana valide çehresi kadar tatlıdır. Cennetten huri çıksa da gelse bana senden güzel görünmez. Ben her akaşam senin mübarek yüzünü görmeliyim. s.26-27

*Ağlayıp şapur şapur öpmesi çocuk benlik durumu. Çünkü Rakım aklına gelen ve duygularını açığa vurduğu andır genelde çocuk benlik durumunda verilen ilk tepkiler çocuk benlik durumuyla verilmektedir. Ama daha sonra Rakım Efendinin söyledikleri bir beyefeniye yakışır türten ifadeler olduğu için ve kullanmış olduğu sözcüklerde özenerek seçilmiş olduğundan ve dikkat etiğinden dolayı yetişkin benlik durumunu ile ifade etmiştir.

Koca Rakım dadısına bu hutbeyi okudukyan sonra “Hazır İngiliz kızlarını bugün başlattık ya! Dur bakalım şu Çerkez’e de başlatalım. Bu mu onları geçer yoksa onlar mı bunu?” diye Canan’ı yanına çağırıp ona harfleri gösterdi. s.27

*Burada bir karşılaştırma söz konusudur. Bu yüzden ana-baba benlik durumu ile ifade etmiştir.

Meğer Felatun Bey, Rakım Efendi gelmeden bu harfleri görüp de eski “elifba” olmadığını düşündüğü zaman, hazır şurada acemi İngilizlere Eflatun’luk satmak, muallim olan kişinin asla Türkçe bilmediğini ve böyle adamlara müracaat edilirse kızların hiçbir şey öğrenemeyeceklerini ortaya sürerek, henüz kim olduğunu bilmediği hocayı bir güzel alaya almış imiş. Bu defa, kensdisi için doğrusunu öğrenince suratına garip bir kırmızılık gelir. s.29

*İlk olarak yetişkin benlik durumuyla hareket etmekte fakat daha sonra çocuk benlik durumu görülmektedir.

Rakım: Estağfirullah efendim! Amaç hanımların bir şeyler öğrenmesidir. Uygun olursa yaptığınız açıklamalardan biz de istifade ederiz. (yetişkin benlik durumu)

Margrit: Öyle ama bu harfleri öğrenmemiş olsak harfleri birbirine nasıl bitştirebiliriz. İşte, pederimin biraz önce getirdiği tablo burada, bizim yanımızdadır. Biz hoca efendinin verdiği dersleri buna denk değil bundan daha üstün bulmaktayız diye tabloyu açıp söz konusu olan harfi gösterdiyse de, Rakım ona lüzum görmeden bir kalem alarak. s.30

*Çocuk yetişkin benlik durumuyla olaya müdahela etmiştir.

Felatun Bey düştüğü mahcubiyet üzerine daha fazla durmayıp biraz sonra kalktı gitti. Rakım ise o gittikten sonra ne fazileti, ne de cehaleti hakkında bir kelime bile etmeyip yalnız işiyle meşgul oldu. s.30

*Burada Rakım Efendi yetişkin benliğini korumakta.

Akşamüzeri giderken de Ziklaşara, “Efendim böyle haftada bir ders hanımlar için az ve bana ettiğiniz lütuf ise hizmetime nispetle çok. Rica ederim dersleri haftada iki güne çıkarmama müsaade ediniz.” Demiş ve bu ricası memnuniyetle karşılanmıştır. s.30

*Yetişkin benlik durumu,

Rakım: Buranın neresinde? İşte evimiz üç oda bir sofadan ibaret. Her yere baktım yok.s.31

*Yetişkin benlikten çocuk benliğe geçmiştir.

Rakım: Canım, nerede ise söyle. Söylenmeyecek bir yerde ise onu da söyle. Benden saklı bir işiniz var diye mi inanayım?

*Ana-baba benlik durumu

Fedayi: Bir şey olduğu yok . Komşumuz ... Beyefendi cariyeler için, piyano öğretmek üzere bir madam tutmuş. Biz de heves ettik. Sana söylemiş olsaydık izin vermezsin diye korktuk da... S.31

*Yetişkin benlik durumundan çocuk benlik durumuna yönelmiştir.

Rakım: (Biraz öfkeyle) Evet, dadıcığım! İzin vermezdim. Şimdi de iznim yoktur. Canan piyano öğrenmek hevesine düşmüşse, hiçbir dileğimi geri çevirmeyen Cenab-ı Hak bu dileğimin kabulü için de kolaylık gösterir. Sana düşüncelerimi doğrudan doğruya söyleyeyim mi? Sen yanında olmadıktan sonra Canan'ın sokak kapısından dışarı çıkmasına razı değilim. S.31

*Ana- baba benlik durumu. Çünkü burada bir uyarı ve bir kızgınlık söz konusu eleitirel ana-baba benlik durumu vardır.

Rakım: Gel bakalım Canan. Gel korkma yavrum. İşet ben dadıma tembih ettim. Bundan sonra nereye gitmek isterseniz dadımla beraber gitmeye izinlisiniz. Fakat dadım olmayınca kайдan dışarıya çıkmana rızam yoktur. Sen piyanoya mı heves ettin kuzum? Ben sana piyano alırım. Ben de buraya senin için öğretmen getirtebilirim.s.32

*Ana-baba benlik durumu burada daha yumuşak ve tatlı dil söz konusudur bu yüzden koruyucu anne babadır.

Artık bundan sonra Rakım'da bir piyano ile bir de piyano hocası arzusu kendini gösterdi. Her akşam eve gelip de Canan'ın yüzünü görünce, "Hani verdiğiniz söze ne oldu?" der gibi baktığını zannediyor ve üzüyordur.s.32

*Rakım Efendin'in yetişkin benlik duruumunda olup Canan'ın böyle bir duyguya kapılmasında Rakım Efendi'nin benlik durumu çocuk benlik durumudur.

Sandal seyahati dedik de hatırladığımızı geldi. Bir gün Felatun Bey de Ziklas ailesiyle sandal seyahatine çıkmıştı. O gün hava biraz

Iodos olup Adalar açıklarında biraz büyükçe dalgalar oluşmuş, bu sırada deniz, sandalı karpuz gibi kaldırıp yere vurduğunda İngilizler bundan fazlasıyla zevk almışlardı oysa Felatun Beyin canı başına sıçramış “Anacığım anacığım” diye bağırmişti. s.41

*Çocuk benlik durumunda Felatun Bey.

Felatun: Böyle deyiniz, bakalım beni aldatabilecek misiniz?
Ben sizin ne saman altından su yürüttüğünüzü bilmez miyi? S.43

*Ana-baba benlik durumu.

Rakım: Ne saman altından su yürüttüğümü bendeniz bilemiyorum. Eğer bunu bendeniz gösterirseniz gerçekten siz bana lutfetmiş olursunuz. s.43

*Yetişkin benlikten yine yetişkin benlik durumuna geçmekyedir. Bugün pederimiz Felatun Beyi görmüş. Geçen akşam nize gelemediği için sitem edip yarın akşam mutlaka ama mutlaka gelmesini rica etmiş. O da söz vermiş. Biz de onu gelişinden sizin gelişiniz kadar haz alamadığımızdan yemek vaktinden önce gelmenizi mutlaka rica ederiz. Zannederiz ki sevdiğiniz ili talebenizi iç sıkıntısından kurtarmak için bu ricamızı kabul edersiniz. s.47

*Çocuk benlik durumundan yetişkin benlik durumunu vardır.

Jozefina: İşte bildiğim içim söylüyorum ya! Azarlamalarımda pek haklıyım. Zira haftada ik kez Beyoğlu'na geldiğiniz, hatta gelmeye mecbur olduğunuz halde Jozerfino dostunuzun evine bir selam dahi bırakmıyorsunuz. S.48

*Eleştirel ana-baba benlik durumu

Rakım: İşte şimdi büyük bir kabahat daha işlediğimi hissettim. O da henüz evinizi siz semtini bile sorup öğrenmediğimdir. Vallahi madam azarlamaya hakkınız var. Azarlayınız. Hatta isterseniz bir baston vereyim şimdi veriniz de hiç olmazsa kendimi affedilmiş göreyim.s.48

*Yetişkin benlik durumu,

Bu arada Rakım, “Şimdiye kadar size gelmemekle ne büyük kusur ettiğimi şimdi anlıyorum.” Deyince, Jozerfino ayağa kalkarak,

“Bakın Şimdi, siz aklıma getirdiniz. Hani, ben size ceza verecektim?” diye Rakım’a yaklaŐtı. s.51

*Burada ilk olaral Rakım yetişkin benlik durumunu kullanmıştır. Daha sonra Jozefino da yetiŐkinlikteb ocuk benlik durumuna bürünmüştür.

İçeriye girer girmez iri bir karı Rakım’ın boynuna sarılıp kollaro arasında sıkıŐtırarak Fransızca “Zalim niye geç kaldın? Gözlerim yollarda kaldı. Bu akşam mayonezi üstüne başına dökecek misin?” demez mi?s.53

*Yetişkin benlik durumundan ocuk benlik durumu vardır.

Margrit: kahvehanede bulunsa kendisine daha iyi yakışır. Amma yaptınız ha! Kendi dilinin hecesi üzerine yanlıŐlar yapmış, Őarkının ilk mısrasında hemen yanlıŐı ortaya çıkmıŐ bu adam, genç olmuş, güzel olmuş ne fayda. s.56

*Ana-baba benlik durumu.

Bu sözleri söylerken Rakım’ı bir utanç, bir piŐmanlık, bir Őevk, bir muhabbet, bir korku, dehŐet kısaca birbirine hiç uymayan binlerce Şey sarmıŐtı. Fakat hepsini içine atıp öylece odasına o-ıktı. Canan kendisini soyundurdu. S.58

*Yetişkin benlik durumundayken, ocuk benlik durumunda olup çocukça duygular yaŐamakta başlamıştır.

Canan: Götürür efendim. Niçin götürmesin. Ama, zaten benim canım da istemiyor. Hatta dadı kalfa götürmek isetdiğ zaman da istemiyorum. Neme lazım? EĐlenecek birçok Şeyim var. Kitaplarım, yazım, piyanom var. Ben rahatım efendim. Bahem var. Dadı kalfa bana Salıpazarın’ndan küçük bir kazma, tenekeden küçük bir bahçe kovası aldı. Baheyle ilgileniyorum. EĐleniyorum. S.58

*ocuk benlik durumunda.

Rakım: Allah aşkına hanımlar meraktan atlayacağım. Felatun Beye ne oldu? s.61

*Merak duygusu burada daha hakimdir ve merak duygusu çocuklarda çok fazladır burada da olduğu gibi çocuk benlik durumundadır Rakım Efendi.

Jozefino: Geçenlerde bey beni azarlanmaya başladı. Ben de bu durumda Canan'ı örnek gösterdim. "Sekiz ay içinde öğrendiği Türkçeyi, piyanoyu, okumayı, yazmayı sizinkiler sekiz senede öğrenirlerse memnun olursunuz." Dedim. S.64

*Ana-baba benlik durumu.

Rakım: Ya ne yapacağım, kendi cebime mi koyacağım? Sen beni o kadar aç gözlü, o kadar gaddar mı zannediyorsun? Ben, bir adamın hürriyetinin karşılığı olan parayı nasıl yiyebilirim.s.65

*İlk olarak konuşmaya asi çocuk benlik durumuyla başlamış fakat sonra doğrudan yetişkin benlik diliyle hitap etmiş.

Jozefino: Seni kim sevmezki a deli? Sana kendimi sevdirebildiğim için kendimi için kendimi bahtiyar sayıyorum. Fakat ben senin hayatına ortak olmaya layık bir kadın değilim. Ben kırkıma giriyorum. Sen henüz yirmi beş yaşında bir delikanlısın. Sizin memlekette olup on beş yaşında kocaya varmış olsaydım, şimdi senin kadar oğlum olurdu. s.66

*İlk kurduğu cümle çocuk benlik durumudur. Daha sonra da yetişkin benlik durumu ile konuşmasına devam etmiştir yani yetişkinden çocuk benlik durumu ve yetişkinden yetişkin benlik durumu vardır.

Jozefino: Sus! Ben böyle, olmayacak sözleri dinlemem. Olacaksın benim dostum ol, arkadaşım ol. Bu dünyada sana layık kadın Canan'dan başkası olamaz. Zavallı kızcağız, ne kadar da sevimli. O mahzum yüz, o hüznü tavırlar. Rakım, Rakım! Sen beni gerçekten tiyatrodaki kadınlardan mı zannettin? Bende yürek vardır yürek. İçi de duygu doludur. Canan'ı senin sevdiğinden de fazla severim. Sevmesem bile, Allah için doğruyu söylemekten çekinmem. Bu kızı eğer mahzun bırakırsan, seni vallahi adam yerine koymam. s.66

*Hem koruyucu hemde eleştirel ana-baba benlik durumu içermektedir. İlk başta sert bir şekilde ifadesini belirtmektedir daha

sonra bunu yumuşatarak koruyucu ana-baba benlik durumuyla hitap etmeye devam etmektedir.

Ziklas: işte oğlum kıymet bilen terbiyeli adamların gösterdikleri davranış böyledir. Demek ki akşamdan beri üç dört saatinizi böyle geçirdiniz. s.70

*Ana-baba benlik durumu.

Kızlar: evet babacığım! Doğrusu biz de Rakım Efendinin evini görmek isteriz. Kim bilir ne kadar çok kitabı vardır. S.71

*Burada çocuklar yetişkin benlik durumuyla başlamaktadırlar sözlerine daha sonrasında meraklarını ön plana çıktığı için çocuk benlik durumuyla sözlerini tamamlamaktadırlar.

Kızlar: Bak bak! Bahçesi de varmış.*Çocuk benlik durumu) 71

Canan bu sözleri işitir işitmez, daha başından beri elinde tutmuş olduğu elbiseyi fırlatıp atarak kendisini efendisinin kolları arasına atar. "Ben ne bin beş yüz altın isterim ne de elmas... Ben sizi isterim efendim, sizi isterim. Sizin esiriniz kulunuz olayım bu bana yeter." Diye Rakım'ın ayaklarını öpmeye başlar. s.75

*Yetişken benlik durumuyla başlar fakat daha sonra çocuk benlik durumu olan uslu çocuk benlik rolüne bürünür.

Canan: (Hıçkırma hıçkırma ağlamaya başlayıp) İstemem efendim! Bana ne odalık olmak, ne de zengin olmak lazım. Ben sizin kapınızda, ocağınızda kul olayım. İsterseniz öleyim. S.75

*Çocuk benlik durumundan yetişkin benlik durumu herleyi kabul etme durumu var ve itaat etme vardır.

Canan: (Rengi al al...) Olmam efendim. Olmam. Kardeşiniz olmak bana esiriniz olmak kadar lezzet vermez. Ben şimdiye kadar devam eden halimden memnunum diyorum. Beni satmayacak iseniz ayaklarınızı öpeyim, kurbanınız olayım efendim. Beni yine eski halimle bırakınız. Siz yine "Canan" dedikçe dünyalar benim olur. "Kardeşim" diyecek olursanız yüreğimde bu lezzeti bulamam. s.75-76

*Çocuk benlikten durumundan yetişkin benlik durumu vardır.

Rakım: Satmam seni Cananım satmam. Sen benim için dünyadaki her şeyden daha kıymelisin. Milyonlarca altınları da onların olsun. Sen bana yetersin. Fakat kardeşliği kabul etmemen canımı sıktı. S.76

*Buradaki benlik durumu yetişkin benlik durumudur.

Canan: (Efendisinin kolları arasında edebini, vakarını bozmadan sıyrılıp çıkarak) Kardeşliğinizi kabul etmem.(yetişkin benlik durumu). Şimdiye kadar yaşamış olduğunuz hayattan memnunum,dedim. Biraz önce vermiş olduğunuz teminatla daha memnun oldum. Ben bir saat önce sizin için basıl bir Canansam şimdi yine o Cananım. Her zaman, vereceğiniz her emir benim için büyük bir şereftir. Var olunuz, sağ olunuz da... Ben, sizi uyurken görsem de bana yeter. Hem müsaade ediniz, artık odama gideyim. S.76

*Burada Canan yetişkin benlik durumuyla Rakım Efendinin aklına takılan kelimeyi açıklıyor ve kendi hisserini cesaretle Rakım Efendiye belli ediyor.

“Hayır dikkatki davranmak gerek, bu acele bir anlam veremiyorum? İşte yanımda yatıyor, ne zaman olsa benim değil mi? Acele işin pişmanlığı, sonra fayda vermiyor.” Diye garip bir üzüntüyle yatağına girdi.s.76

*Rakım Efendi yine aklına ilk gelen düşüncelerei yansıtmış bulunmaktadır. Buçocuk benlik durumuyla düşünmekte ve yansıtmaktadır.

Size kendisini adanmış, hatta kendisini malınız olarak görmüş bir kızı yanı başınızda bulup nefsinize uymamak için ondan mahrum oldunuz mu? Bu hicranın lezzetini tatınız mı? Böyle bir hissi yaşadıysanız Rakım’a ne deli dersiniz, ne de ahmak. Eğer yaşamadıysanız, divane dmede de ahmak demekte mazursunuz. S.77

*Yazar burada yetişkin benlik durum vardır.

Efendim, kavuştuğumuz anda bile yaşamış olduğumuz ayrılığın, mahriyetin doğurduu hayallerin lezzeti ne kadar büyük ve devamlıdır. Bir hainlik, akılsızlık anı olan şehveti ise ne kadar da kısadır. Sadece birkaç sniyeden ibarettir. Bu şehvet hastalığının

verdiği zevk de ne kadar çabuk biter. İnsan sevgiliden kırk yıl ayrı kalsa, aşkattan doğan lezzet kırk yıl devam eder ki... s.77

*Yine burada yazar uzunca bir açıklama yapmıştır ve bu açıklama yaparken yetişkin benlik durumuyla hareket etmiştir.

Jozefino: Delisin, zalimsin, hainsin...

Jozefino: Her iki ilişkiyi bir arada sürdüremediğin için (her iki konuşmadan da anlaşıldığı üzere çocuk benlik durumu kullanmıştır.78

Felatun: Hiç sorma birader. Şu yastan kurtuldum ya, halime şükürler olsun. Malum ya pederin ölümü üzerine yas tuttum. Bu alafranga olağan bir şeydir. Fakat doğrusu her tarafım simsiyah kesildi.S.79

*Yetişkin benlik durumuyla başlayıp daha sonra çocuk benlik durumuyla devam etmektedir.

Felatun: Öyle ama beni kendi halime bırakıyorlar mı ki?(çocuk benlik durumu79

Felatun: (Hor gören bir tavırla) iş, iş, iş ... Bu kadar iş ne? Ne zaman bitireceksin bu işleri be adam! Yeter artık kazandığın para! Biraz da kazandıklarını yemeye bak. S.80

*Ana-baba benlik durumuyla eleştirmektedir Rakım Efendiye. Yani eletirel ana-baba benlik durumu.

Felatun: Bu gençlik bir daha ele geçmez yahu. Yarın sakalına kır düştükten sonra paran olsa da kadınlar yüzüne bakmaz. Biraz olsun gençlikten yaşamalı. Sen de bizim peder gibi olacaksın galiba. Biçare adamcağız kazandı, biriktirdi, sıra rahat yemeye gelince ömrü yetmedi. Bunlardan ibret almalı öyle değil mi? 80S.

*Rakım Efendiye sürekli eleştirmekte ve bu yüzden ana-baba benlik durumu ile eleştirmiştir.

-Neye yara o Türk kadını tabirden gururundan yanına varılmaz? Güya yarım gülüşle insani ihla edecek. Bunu bile esirgeyerek yüzünden düşen bin parça olur. Hanıma kendini yarandırmak mümkün olmaz. Nazı çekilmez, şaka tat vermez. Bilirsin ya

a kardeş bilirsin ya! Ama bir cariye al. Bizim gibi serbest, hür adamlar bir esirden ne lezzet alabilir? Kim bilir gönlü kimdedir? Esirin olduğu için sana ram olmaya mecburdur. S.84

*Yetişkin benlik ve çocuk benlik durumu vardır.

Sonra “Hey şaşkın, esirde yürek yok mudur? Beş on kuruşa kızın hürriyetini satın almak işten bile değildir. Onun yüreğini satın al da gör, sana ne kadar yar olur. Ah benim Canancığım, zavallı kızcağz...” S.84

*Yetişkinlik benlik durumundan koruyucu ana-baba benlik durumuna geçmektedir.

Felatun: Aman bu oğlanın paraya olan aşkına aman! Gel be gel, sana ayda dört lirayı ben vereyim. S.85

*Alaycı bir tavır takınarak Rakım Efendiye bu sözleri sarfetmektedir. Bu yüzden çocuk benlik durumudur.

Felatun: Şu havuç gibi İngiliz kızlarında ne buluyorsun bilmem. Gerçekten nasıl yaşanır ilmiyorsun be. Üstelik gücün de yok değil. Bir ayağın daima Beyoğlu’nda. Şöyle haline göre bir apartmanın, mini mini bir metresçiğin olsa fena mı olur? S.85

*Burada Felatun Bey tamamen doğal çocuk rolüne bürünmüştür. Kızlarla alay etmesi, Rakım Efendinin hayatı bilmemesini alaya alıyor.

Rakımı da Felatun için “Kendisi Ziklas’ın evinden kayboldu ya, şimdi aynı dört lirayı kendisi vererek beni ordan uzaklaştırmak istiyor. Kaça alırım ben böyle dört liraları? Kendim kazandımıyor muyum? Bir mirasyedinin servetine ancak dalkavukkar itibar eder. Varsın beyim yaşasın. Biz bunların çoğunu gördük, işittik. İşittiklerimizden de gördüklerimiz kadar ibret aldık.” Demiştir. S.87

*Yetişkin benlik durumu.

Kendisini artık kim karşuluyor? Elbete Canan. Hem artık Rakım kendisini Canan’ın karşılamasından dadı kalfaya darılmıyor da. Dadı kalfa fazlasıyla memnun oluyor. S.89

*Yetişkin benlik durumundan faydalanmıştır.

Fedayi: Yaz gelsin de yine gideriz. Benn kızımı, Canan'ımı sıkırmak istemem. S.90

*Ana-baba benlik durumu.

Canan: Dadı kalfacığım beni kızı gibi sever. Bende onu annem gibi severim, diye koşup Fedayi'nin, o sadık merhametli Fedayi'nin boynuna sarılıp öpmeye başladı.

Rakım: (Bu samimiyetten tarifimümkün olmayan hazrlar alıp) Yok ama, benim dadıcığımı böyle karşımda öpmeyeceksin. Ben kıskanırım, diye kalkar, o da kendisini dadısının kucağına atıp onu öpmeye başlar. Biçare Fedayi, bir kucağında Canan'ı, bir kucağında Rakım'ı böyle görünce gözyaşlarını tutamaz. S.90

*Canan'ın ve Rakım'ın davranışları doğal çocuk benlik durumu içerisine girmektedir. Dadının benlik durumu ise ana-baba benlik durumudur.

Rakım: (Gözleri dolarak) İşte dadıcığım, seni anamızın yerine koyduk. Anacacığımın yanakları çürümüşse hamd olsun senin yanakların sağlam.S.91

*Burada şükretmesini bilmekte Rakım. Yetişkin benlik durumudur.

Rakım: Ey dadıcığım! Bizi önümüzdeki çarşamba günü Kağıthane'ye götürür müsün?

Fedayi: Seni de mi?

Rakım: İsterim ya!

Canan: (Sevincinden çıldırmasıya) Sizde mi bizimle beraber geleceksiniz efendim?

...

Canan: Öyle ama Kağıthane'de siz bizimle oturamazsınız ki?

Rakım: Çarşamba günü orada kimse yoktur. Koca çayırlarda yalnız biz olacağız.

Canan: (Daha çok sevinerek) Ya! Öyle mi! Aman canım dadıcığım bizi götür.

Fedayi: Götürürüm kızım. Niçin götürmeyeyim? S.91

*Burada Canan ile Rakım'ın ifadeler doğal çocuk benlik durumu yansıtmaktadır. Dadının söyledikler ana-baba benlik durumu içermektedir.

Rakım: (Bir tatlı sıtma kırgınlıkları hissederek) Yok kuzum yok! Hiç sen bana sıkıntı verir misin? Hiç sen beni rahatsız eder misin? S.92

*Yetişkin benlik durumu.

Canan: Nasıl bilmem efendim, bilirim ya! Hem sizi kendiniz söylemediniz mi? "Seni kardeşim gibi severim." Demediniz mi? S.93

*Yetişkin benlik durumu.

Rakım: (Ayağa kalkarak) Of Canan of! Ben seni kardeşim gibi seviyorum. Canan gibi seviyorum.s.93

*Asi Çocuk benlik durumu.

Canan: (Gayet latif bir pembelik çehresini sarmış olarak) Malınız değil miyim efendim? S.93

*Yetişkin benlik durumu.

Rakım: (Hiddetle) Öyle deme be! Sen kimseni malı değilsib, kendi kendinin sahibisin... Of kuzum Canan, Allah aşkına, sen de beni seviyor musun? Doğru söyle.S.93

*Burada Rakım doğal çocuk benlik durumu göstermektedir. İçindeki sevgiyi olduğu gibi Canan'a aktarmaya çalışmaktadır.

Canan: (O da ayağa kalmış bulunduğundan, efendisi ona o efendisine yaklaşip birbirleriyle kucaklaşarak) Nasıl söyleyeyim a efendiciğim. Halimi bilmiyormuş gibi konuşuyorsunuz.S.93

*Yetişkin benlik durum.

Rakım: Of Canan, sen benim halimi bilmiyormuş gibi konuşuyorsun. Beni seviyorsan "Seni seviyorum." de. Ağzından bu sözün çıktığını kulağım işitsin. Bu söz bana hayat verir. Alemde bana en güzel söz, bu sözdür.S.93

*Çocuk benlik durumundan yetişkin benlik duruma geçmektedir.

Canan: Seviyorum efendiciğim. Vallahı seviyorum. Ah, ben sizi sevmez de ne yaparım. Nasıl sevmemezlik edebilirim. Sevmemek elimde mi? S.93

*Sözlerine başlarken doğal çocuk gibi davranmaktadır fakat daha sonra yetişkin benlik durumu kullanmaktadır.

Rakım: Ah! Canan'ım, Canan'ım! Beni sevdiğine gönlüm vallahi inanıyor. Sabaha kadar bu sözü söyleyen dinleyeceğim.S.94

*Doğal çocuk benlik durumu.

Gerçekten Rakım çıldıracak mıydı, ne olacaktı? Anlaşılmaz bir hale geldi. Bu durumdan Canan da korkup efendisini kanepeye oturttu, kendisi de başına oturdu. Aralarında bir süre sessizlik oldu. İki de birbirlerinin yüzlerine bakar haldeydiler fakat ikisi de kaskatı kesilmiş, boğulacak gibidiler. S.94

*Yazar burada sözlerine başlarken ilk olarak merak duyguyla başlamıştır yani yazarda da doğal çocuk benlik durumu görülmektedir. Daha sonra sözlerine yetişkin benlik durumuyla devam etmektedir.

Bu sırada Rakım'ın aklına Felatun'un esirler hakkında söylediği düşünceler geldi. Zihin yorgunluğundan bu düşüncelerin ilerisini getiremeyip "Haydi oradan! Hey çılgın, dünyanın zevki nedir, nasıl yaşanır sen ne bilirsin. Var bir çapkın tiyatrocunun yanında, kendin esirmişsin gibi bir ömür sür." diye. Aklına gelenleri uzaklaştırdı. S.94

*Ana-baba benlik durumu vardır burda.

Ne zannetiniz ya? Rica ederiz, Canan'ı öyle bir yılışık aşüfte zannetmeyiniz. Canan her şeyiyle kadın... Terbiyeli, namuslu, nazik ve hünerli bir kıdır. Dadı kalfa Rakım'ın yanına gülümseyen bir yüzle gelmiş olduğundan tüm olanları öğrenmiş olduğu belliydi. S.95

*Burada yazar kendi yazdığı karakterini övmekte bunu yaparkende yetişkin belik durumundan faydalanmaktadır.

Rakım: Bu akşam bizde geçireceğiz. Bizde kalacağız. Yarın sabah erkenden, hatta güneş doğmadan evvel deniz üzerinde bulunacağız. Bir şey yapılacaksa bari tam yapılsın.... S. 96

*Ana- baba benlik durumu.

Jozefino: Onlar çocuktan de beterdir. Çocuklar soyunurken ter ter tepinir. Böyle bıyıklı çocuklar da insanın boynuna sarılır.S. 98

*Ana-baba benlik durumu vardır.

Jozefino: Yalan söylemiyorum Rakım, vallahi ciddi söylüyorum. Avrupa'nın da eğlenceeleri çoktur ama monotondor, aynı şeylerden ibarettir. Bir kere kış mevsiminde on iki den önce yatılmaz, hatta gece yarısı ikiyi bile bulur. Bu saatte yatınca da uyandıığımız zaman yine gündüz olmuş buluruz. Yani bizler yalnızca geceden istife etmiş oluyoruz. Sabah sabah ki tabiatın uykudan uyannası demek! S.101

*Hem çocuk benlik hemde ana-baba benlik durumu vardır.

Jozefino: Ben sözümü bilip de söylerim. Bir kere Türklerdeki bu misafirperverlik Avrupa'da bulunmaz. S. 101

*Ana-baba benlik durumu vardır.

Rakım'ın düzenlemiş olduğu Kağıthane eğlencesini beğendiniz mi? Bu sualimizi garip karşılamayınız. Çünkü bu tarz gezilerden pek hoşlanmaz. İnsanoğlunun özel hallerini inceleyip araştırdıysanız bu düşüncemizde haklı olduğumuzu göreceksiniz. İnsanoğlunun yaratılışı gereğidir ki kendi mutluluğunu kendisinin bilmesi yetmez, başkaları da duysun, görsün ister. Hatta bu yolda yalan yanlış hesaplara da girişir. S.107

*Burada yazar kendi düşüncesini yetişkin benlik durumuyla dile getirmiştir.

Polini: Bak şu maymuna bir kere, suratsız şebek!... Kazandığın geceler kendi başarın oluyor da şimdi kaybedince suçlu ben mi oluyorum? Suçu biraz kendine yüklesene...

Polini: Bak şu paralı, canlı, aç gözlü musibete! Buldu ise benim cebime girmedi ya! Sen Baden Baden’de olsan ne yapacaksın? Zarar karın öz kardeşidir. Bugün kaybettinse yarın kazanırsın. S.109

*Eleştirel ana-baba benlik durumu vardır.

Felatun: Ben sana kazanmam demiyorum. Fakat benim tedbirimi bozan sensin. Sen beni kendi halime bırak. Ben oyunun zamanını, şeklini bilirim.

Polini: (Hiddetli) Ya, seni ben mi aldatıyor, yanlışla sürüklüyorum. Pek ala,pek ala!... Bundan sonra senin, benim gibi zarar ziyan ettiren bir kadınla işin olamaz. Kendine başka bir ev ara efendim. Ben de kendisini zarar uğratmayacağım bir eş bulurum. S.109

*Her iki konuşmadan da analadığımız kadarıyla ana-baba benlik durumu vardır.

Vallahi ben korkuyorum, bizim kızlar katolik rahibeleri gibi kocasız kalmasınlar!

Asıl merak edilen şey, siz böyle toplantılarda iken iki genç kızın bir hıcayla yalnız kalmalarıdır.S. 112

*Her iki diyalog da ana-baba benlik durumudur.

Rakım: Değilim ama evimde yine kadın eksik olmaz. Yani demek isterim ki, alaturka bir ziyafet görmek isterseniz, o ziyafette kadınlar bulunmaz. Yok ziyafet yalnız kızlarınız ve eşiniz için olacaksa, onlar bu ziyafetin tamamını görebilirler. S.115

*Yetişkin benlik durumu vardır.

Can: Güzelliği için layıktır. Fakat ne de olsa layık değildir diyosun? Zarar var? Varsın esir olsun. Esir ama bak ne kadar da mutlu.Rakım Efendinin odalığı olmuş. Hem güzel hem olgun... S. 120

*Çocuk benlik durumu vardır burada ağır olarak kıskançlık duygusu hakimdir ve genel anlamda da çocuk diliyle konuşmuştur. Bu yüzden çocuk benlik durumu vardır.

Margit: Gördün mü? Demek oluyor ki, hoca bulup ona piyona da öğretmiş. Demin ne diyordu? “Bu kız aldığı zaman ancak yüz lira

ederdi. Şimdi iki bin lira eder.” İşte ona bu kadar ilim ve terbiye verdiği için bunları söylüyordu. S.121

*Burada yine aynı duygular hakimdir kıskançlık duygusu burada da çocuk benlik durumu vardır.

Kim bilir? Şu var ki Canan’da her ne görmüşlerse hepsi kınançlık duymuşlardı. Bunun ister çocukluklarına veriniz ister... S. 121

*Yazar burada kız kardeşlerin durumu eleştirmektedir bunu gerçekleştirirken de yetişkin benlik durumu kullanmaktadır.

Ziklas: Canım Rakım Efendi, sizden bir şey rica edeceğim. Bizim Can diyor ki, siz arada bir kendisini ziyaret ederseniz memnun olacakmış. Bu hizmet sizi kendi görevinizden alıkoyacak olursa, korkmayınız ben her şeye kefilim. S. 125

*Burada Can kızı amansız bir hastalığına kapılır ve buradabın Rakım Efendi den yardım ister. Çünkü tek care Rakım Efendidir. Ziklas sürekli gelmesini kızı daha fazla yaşayabilmesi için Rakım’ı çağırılmaktadır ve bu yüzden koruyucu ana-baba benlik durumuyla hareket etmiştir.

Rakım: Estağfirullah Mister Ziklas, menfaati bu gibi durumlarda ön plana çıkarmak Avrupalılarda varsa bile biz Osmanlılarda yoktur. Baş üstüne yarın giderim. S.125

*Rakım burada carezi bir şekilde kabul etmek zorunda kalır ve yetişkin benlikten uslu çocuk benlik durumuna geçmiştir.

Doktor: Hayır, bir hafta önce vefat eder de kurtuluruz. Siz bunu daha önceden düşünmeliydiniz. Böyle genç bir hocayı kızların yanına sokmamalıydınız. S.128

*Tamamen eleştirel bir yaklaşım söz konusudur. Burada ana-baba benlik durumundan eleştirel ana-baba durumu vardır.

Ziklas: Ben de böyle tanırım ve Rakım hakkındaki inancım adına yemin bile edebilirim. Yani bugüne kadar Rakım kıza böyle ümit verecek hiçbir söz söylememiş, hiçbir tavır göstermemiştir. S.128

*Koruyucu ana-baba benlik durumu vardır.

Doktor: Ben de size katılıyorum. Fakat bir kızın bir erkeği sevmesi için o erkeğin bu kıza söz söylemesi gerekmez. Size daha fazlasını söyleyeyim mi? Rakım Efendiyle konuşarak sevişseydi bu hastalık ortaya çıkmazdı. Fakat daha kötü bir hastalık, ahlaksızlık hasralığı ortaya çıkardı. S. 128

*Asi çocuk benlik ve yetişkin benlik durumu vardır.

Ziklas: Vallahi Mösyö (Z) pek doğru söylüyorsunuz. Ben Rakım'da böyle bir fikrin olduğuna dahi inanmam. Zavallı kızcağzım kendi kendisine kıymıştır. Bakalım! Validesini kızı Rakım'a vermek bahsine razı edersem ben bu kıza Rakım'a veririm.S.128

*Çaresizlikten yapacağı tek şey kızını Rakım'a vermektir. Buradan da yetişkin benlik durumundan diğer bir durumu kabullenip uslu çocuk benlik durumuna geçmektedir.

Canan: (Biraz tedirgin korkuyla) Hayır efendim, şüpheden değil! Sizi pek üzgün görürüm de onun için... S.129

*Çocuk benlik durumu.

Rakım: Nasıl üzülmem ya! Dağ gibi bir genç kız ölüm yatağında bulunsun da acımamak mümkün mü? S.129

*Yetişkin benlik durumu.

Ziklas: (Ağlayarak) Zararı yok Mösyö Rakım, zararı yok. Biz sizin hiç aklınıza bile gelmeyen şeyi size diyeceğiz. Fakat Can çoktan beri düşünmektedir. S. 130

*Yetişkin benlik durumu.

Rakım: Onlar da beni severler ama dinim, namusum başına yemin ederim ki ben kendilerinden de böyle şeyler duymadım, bir tek hareket görmedim. S.131

*Çocuk benlik durumu.

Doktor: Buraları bize yani ailece bilinir dostum. Bizim sizde şüphemiz yok dostum. Fakat dediğim gibi bu kıza size aşık. Bu kıza bu halde giderse ölecek. Bizim sizden istediğimiz şu şifayı bizden esirgemeyiniz, belki bir ümit yolu açılır. S.131*Yetişkin benlik durumu.

Ziklas: Evet oğlum sizi! Ne yapayım? Bu işte ne sizin, ne benim, ne de kızımın kabahati vardır. Sizin gibi bir meleği kim sevmez oğlum? Güzelliğiniz, olgunluğunuz, ilminiz, irfanınız, her haliniz bir kızı size aşık etmeye yeter de artar bile. S.131.

*Yetişkin benlik durumu.

Ziklas: Ne diyorsunuz Allah aşkına? Ben kızımın Müslüman olmasına rıza olurum. İslamiyet fena mıdır? Hep bir Allah'a tapmıyor muyuz? İsa ve Meryem dahi, bir kızı ölümden kurtarmak için İslam olmak suretinde mezhep değişikliğine cevap verir.S. 131

*Koruyucu ana-baba benlik durumu.

Ziklas: Rakım Efendi, Rakım Efendi! Bu iş için ben size servetimin yarısını tekif etmekteyim. Çünkü her şeyim iki kızımdır. Eğer şu kızımı ölümden kurtarırsanız size üç yüz bin İngiliz lirası teklif ediyorum. Bu dostluğumuzdan da kesin... s.132

*Koruyucu ana-baba benlik durumu.

Rakım: (Bu sözler o kadar hayretle dinledi ki...) Mister Ziklas ben fakir bir çocuğum. Halka dilekçe ve diğer evrakı yazarak, ders vererek ekmek paramı kazanmaktayım. Yani demek isterim ki, benim gibi birisine ettiğiniz şu teklif bana şeref verir, hayatımı yeniden kurma imkanı bile verir fakat ben özellikle dostuğumuzu milyonlara değişmem. Ve ben gönlümü Canan'a vermişimdir. O kız bu yuvaya esirken ben onu mesut ettim. Bu inanca kendim ayrıca inanıp kendimi mutlu ettim. Ve ben bu inancima ihanet edemem. Ben Canan'ı para için ya da başka bir ümit için neden ağlatayım? Rica ederim efendim, veriniz elinizi öpeyim, beni bu teklifi kabul etmemektem dolayı affediniz. Emrederseniz bir daha konağınıza gelmem... S.132

*Yetişkin benlik durumu.

"Değil, şu kızımı al da var kıza duyumadan gizlice Canan'la olan aşkını yine devam ettir." S.133

*Asi çocuk benlik durumu.

Nihayet Rakım “Mister Ziklas, eğer bir küstahlık ettimse affetmeyinizi rica ederim. Emrederseniz artık gideyim.” Deyip sükutu bozmuştur.S. 133

*Yetişkin benlik durumu.

Rakım: (Mecburan) Ah! Öyle doktor efendi, öyle! Söylemeye dilim varmıyor ki halimi sunayım. Hiç olmazsa siz söyleyiniz, kendisini böyle bu hallerde görmek beni nasıl üzüyor, dikkatini çekmek isterşm. S. 134

*Çocuk benlik durumu.

Can: İşte benim cevabım da budur. Ben Rakım'ı seviyorum. O da beni seviyor. Seviyor ama onu beni sevişi, benim onu sevişim gibi değildir. O, bir kardeş gibi seviyor. Seviyorum ama ne fayda? S.136

*Yetişkin benlik durumuyla başlar daha sonra çocuk benlik durumuna geçmektedir.

Can: Babacığım, verdiğiniz kararla değişecek bir şey yok. Ümit olsa ben şimdi dirilip kalkardım. Sana ne diyorum? Rakım, benim onu sevdiğim gibi aşkla sevmez. Ben kendilerinde, bu türden sevgi duyduğunu gösteren hiçbir iz bulamadım. O, bizim yanımızdayken, bir kızın ağzına almaktan çekinmediği mahrem sözleri dahi ağzına almamıştır. Ben de sebeple tek bir söz söyleyemedim. S.136

*Yetişkin benlik durumu.

Ziklas: Güzel ya a kızım. Rakım Bey de işet senin gibi söyleyememiş, değil mi Rakım Bey oğlum? S.137

*Ana-baba benlik durumu.

Can: Nafile babacığım nafile! Orta yerde onu cariyesi Canan varken her şey boşuna... Hatta Rakım bana acıdığı için böyle bir teklifte bulunsa bile ben razı olmam. Ölürsem ben öleyim, kendi mutluluğum için zavallı kızın acı çekmesine razı olamam. S.137

*Yetişkin benlik durum vardır.

Can: Kısacası babacığım benim için gösterdiğiniz merhamete teşekkürler. Rakım Efendiye de minnetterım. Çünkü bu kadarlık hileye evet demek için kim bilir içiyle ne kadar savaş verdi. Şu

ankendisinden bir buse almak için her ayıbı göze alırım, ne var ki kararım bu buseyi almadan ahirete geçmektir. Allah'ın merhametini de bu şekilde biraz daha fazla kazanabilirim ümidindeyim. S.137

*Yetişkin benlik durumu.

Felatun: Şimdi başımı taştan taşa vuruyorum ama fayda yok. Eniştemle bozuştuk. Dünyanın halini şimdi anladım diyorum ya! Parasız kayını eniştelere, parasız kardeşi kardeşler de kabul etmiyormuş. (Gözlerinin yaşı daha arttı.) s.140

*Yetişkin benlik durumuyla başlar daha sonra çocuk benlik durumuyla devam eder.

Felatun: İşte şimdi onun merhametine sığındım. Bize bir mutasarrıflık verebilecek. Bunu gerçekyeni çok istiyorum. O bu işin olacağına dair kuvvetli teminlerde bulunuyor. S.140

*Çocuk benlik durumu vardır.

Rakım: Hiç Canan benim canımı sıkar mı? Bu sözü ben söylemiş olsam bile sen inanmamalısın. S.142

*Ana-baba benlik durumu vardır.

Jozefino: Gördün mü bir kere? İnsan para harcar ama para kazanmaya da gücü olur. Dahası para kazanmaya başlar da öyle harcar. Bazı adamlar da kendilerinin para kazanmaya güçlerinin yettiğini zannederler. Bu zanları, bir servetin hiç bitmeyeceğine inanmak kadar budalacıdır. Sen de gençsin. Hemsenin yeteneğinin, azmin kazandırıyor. Böyleyken sen niçin onun gibi yapmadın?

Jozefino: Bak şu süt çocuğuna, beşik bebeğine! Ah senin yakını da Matmazel Polini gibi birisi yakalamış olsaydı da, seni görseydim. (Bu ara Canan, efendisinin Jozefino'nun kulağına fısıldadığını görünce dışarı çıkar.) S. 144

*Her iki konuşmada da eleştirel ana-baba benlik durumu vardır.

Jozefino: Ha şöyle! Kendi kendisine sahip çıkamayan, kendisinden başkalarını da beğenmeyen ukalaların haline acıyayım

derken kendi evine ne diye keder dolduruyorsun. Biraz da eğlen
canım. Hele şu mastikadan bir yudum ver bana bakayım .S.144

*Yetişkin benlik durumu vardır.

Sonuç Değerlendirme

İnceleme altına alınan kitapda üç benlik durumu olan ana-
baba benlik durumu, yetişkin benlik durumu ve son olarakta çocuk
benlik durumu gözlenmiştir. Üç benlik durumunun ağır derecesi
neredeyse aynıdır. Diyolog ve yazarın konuşmasından alınan
yazılardan yola çıkarak inceleme gerçekleşmiştir. Günlük hayatımızda
çoğu kez kullandığımız ama farkına varmadığımız bu üç benlik
durumu ayrıntıları ile incelenmiştir.

Felatun Bey; Kentli kimliği dolayısıyla batıcı kimliği
temsiletmektedir. Bu sebeple yazar tarafından olumsuzlanmıştır.
Genelde çevresiyle alaycı bir edayla ve kendinden bahsetten bir
yapıdadır. Yaptığı önemsiz işleri ballandıra ballandıra sanki çok büyük
işler yapmış gibi anlatan bir kişiliğe sahiptir. Bu yüzden Felatun Bey de
çocuk benlik durumu gözlenmiştir.

Rakım Efendi; Daha çok doğu (Asya) insanını tasvir
etmektedir. Kentlerden ve batıdan çok doğudan ve Anadolu
kültürünü temsil etmektedir. Yazar tarafından olumlu görülen bir
kişiliktir. Daha çok insanlarla sohbet etmeyi seven, insanları
dinleyerek dertlerine çözüm bulma yolunu seçen, mantıklı ve gerçekçi
konuşmalar gerçekleştirir. Genelde nazik ve kibar olmayı seçen,
analıslı bir insandır. Bundan dolayı Rakım Efendi'nin benimsemiş
olduğu benlik türünde yetişkin benlik durumudur.

Kaynakça

- Akbağ, M. (2000). Stresle başa çıkma tarzlarının üniversite öğrencilerinde olumsuz otomatik düşünceler, Transaksiyonel Analiz ego durumları ve bazı değişkenler açısından incelenmesi, Yayınlanmış Doktora Tezi, Marmara Ün. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Akkoyun, Füsün (1995) "Transaksiyonel Analize Giriş", Ankara S. 2-39
- Akkoyun, F. ve Bacanlı, H. (1990). Sifat Tarama listesinin Türkçe'ye uyarlanması: TA Ego Durumu Ölçekleri Üzerine Bir Çalışma, 5. Ulusal Psikoloji Kongresi. Psikoloji – Seminer Dergisi Özel Sayısı, İzmir, 8, 637-644.
- Çağdaş, A. ve Seçer (Şahin), Z. (2004). "Anne-Baba Eğitimi", Konya, Eğitim Kitabevi, s.198.
- Dökmen, Ü (2012), "Sanat ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati," Remzi Kitabevi, İstanbul S. 78-87
- Eroğlu, İ. (2004) "Ahmet Mithat Efendi'nin Hayatı ve Eserleri Üzerine," Sahhaflar - Kitap Sarayı. İstanbul S. 9-23
- James, M. Jongavard (1993). Kazanmak İçin Doğarız (çev.T.Şenruh), İnkılap Kitabevi, İstanbul
- Kabaklı, A. (1978). "Türk Edebiyat Tarihi," Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul. S. 106-119
- Karasar, N. (2002). Bilimsel araştırma yöntemi, Nobel Yayıncılık, Ankara
- Mithat, A. (Efendi), (2007). "Felatun Bey ile Rakım Efendi" (Haz. Kübra Demiray), Lacivert Yayıncılık, İstanbul S. 1- 160
- Sevim, S. (1996) Transaksiyonel analize dayalı bir eğitim programının evli çiftlerin ego durumları ve evlilik yaşamlarına ilişkin bazı değişkenlere etkisi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış doktora tezi, Ankara
- Sıraç, A. ve Gülay, M. (1999). "Ahmet Mithat Efendi 'Eserlerinde Seçmeler," Akpınar Yayınları, İstanbul .
- Tanhan, F. (2011). " Kurbağa Prens(es)ler ya da Çocuk Yetiştirmenin Prensipleri", Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi (Makaleler), Van s. 1-8
- Transaksiyonel Analiz Derneği (<http://www.transaksiyonelanalizder.com>)
- Woollams, S., J. Ve Brown, M. (1979). TA, The total handbook of transactional analysis, Prentice Hall, New Jersey
- Yavuzer, H. (1997). "Çocuk Eğitimi El Kitabı," Remzi Kitabevi, İstanbul
- Yıldırım A. ve Şimşek H. (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayınevi, Ankara